

УДК 336.2:342.5:004
DOI <https://doi.org/10.32782/npnuola.v32.2023.9>

П. П. Латковський

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ПРИНЦИПИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Постановка проблеми. Сучасний етап світового економічного та соціального розвитку характеризується динамічним розвитком цифрової економіки, яка полягає у створенні ринкових стимулів щодо використання цифрових технологій, пошуком та переходом на нову модель економіко-правового розвитку.

Феномен цифрової економіки у загальноприйнятому розумінні цього терміна є ні чим іншим, як глобальною мережею економічних і соціальних заходів, що реалізуються через такі платформи, як Інтернет, мобільні, сенсорні мережі. По суті, це модель економіки, що заснована на можливостях, які надає доступ до Інтернету, що дозволяє підвищити продуктивність праці та знизити витрати виробництва.

Сьогодні, коли прогресивні країни запроваджують цифровізацію усіх сфер економіки, Україна, перебуваючи в умовах військового стану, докладає зусиль забезпечити життєздатність усієї економіки. Особливої актуальності набуває розуміння світових тенденцій розвитку цифрової економіки та виявлення перспективних напрямків цифрової трансформації фінансової системи, включаючи податкову систему. Після повномасштабного вторгнення перед податковим законодавством постало багато викликів, адже податкове законодавство України є одним із самих складних в системі законодавства України. Тож накопичені проблеми потребують систематизації та наукового осмислення для коригування та удосконалення податкової політики в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час написання статті використовувались праці відомих вчених, які досліджували проблеми оподаткування, принципи податкової системи, податкового права, податкового законодавства (Л.К. Воронова, М.П. Кучерявенко, Т.Г. Головань, О.О. Дмитрик, Р.Г. Браславський та ін.).

Метою дослідження є сучасний погляд на принципи цифрової трансформації податкової системи та дослідження оподаткування в епоху цифрової економіки.

Виклад основного матеріалу. У 2018 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України було схвалено «Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки» [1].

Концепцією передбачено здійснення заходів щодо впровадження відповідних стимулів для цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер, усвідомлення наявних викликів та інструментів розвитку цифрових інфраструктур, набуття громадянами цифрових компетенцій, а також визначення проектів цифровізації, стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання та споживання цифрових технологій.

Зрозуміло, що курс до цифрової економіки пролягає через використання та споживання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, активний розвиток і впровадження яких започаткували сучасний тренд до становлення та розширення її масштабів. Однак, оцінюючи масштаби цифрової економіки, відмітимо, що потрібні ґрунтовні дослідження даного питання, адже, по-перше, немає загальноприйнятого визначення цифрової економіки, по-друге, не вистачає достовірних статистичних даних про її ключові компоненти та аспекти, враховуючи стрімкий її розвиток. За оцінками Світового банку, впровадження цифрових технологій веде до розмивання кордонів і відкриває нові перспективи для економічного, соціального та культурного розвитку країн. За оцінками Європейської Комісії, побудова єдиного цифрового ринку ЄС може щорічно приносити в економіку ЄС до €415 млрд., створювати нові робочі місця, а також формувати суспільство, засноване на знаннях [2].

Досліджуючи оподаткування в умовах цифровізації економіки, А.С. Колісник звертає увагу на погляди дослідників, які під цифровою економікою розуміють систему економічних відносин, які базуються на використанні цифрових інформаційно-комунікаційних технологій [3, с. 69–70]. Однак поступово формується усвідомлення того, що цифрова економіка – це не тільки розвиток і впровадження різного роду нововведень та інновацій, яким по праву має належати пріоритетне місце в сучасному суспільстві, а й цілеспрямована робота всіх економічних суб'єктів (публічно-правових утворень, комерційних і некомерційних організацій, індивідуальних підприємців) для досягнення кінцевої мети – підвищення якості життя населення, забезпечення життєдіяльності домогосподарств на рівні науково обґрунтованих соціальних норм і стандартів. За такого підходу можна констатувати, що процеси цифровізації пронизують усі сфери суспільного життя.

На законодавчому рівні відсутнє визначення цифрової економіки. Лише у розпорядженні Кабінету Міністрів «Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» зазначено, що цифрова економіка означає діяльність, в якій основними засобами (факторами) виробництва є цифрові (електронні, віртуальні) дані як числові, так і текстові. Законодавець акцентує увагу на тому, що цифрова економіка базується на інформаційно-комунікаційних та цифрових технологіях, стрімкий розвиток та поширення яких вже сьогодні впливають на традиційну (фізично-аналогову) економіку, трансформуючи її від такої, що споживає ресурси, до економі-

ки, що створює ресурси. Саме дані є ключовим ресурсом цифрової економіки, вони генеруються та забезпечують електронно-комунікаційну взаємодію завдяки функціонуванню електронно-цифрових пристроїв, засобів та систем.

Науковці по-різному визначають поняття цифрової економіки, ототожнюючи його з поняттями інтернет-економіки, веб-економіки, інформаційної економіки, віртуальної економіки, мережевої економіки, електронної економіки. Однак такі ототожнення не мають теоретико-концептуальної аргументації. Відмітимо, що перш за все, цифрова економіка – це економіка, що базується на цифрових комп'ютерних та інформаційно-комунікативних технологіях. Цифрова економіка є тим типом економіки, де ключовими факторами та засобами виробництва є цифрові дані (бінарні, інформаційні тощо) та мережеві транзакції, а також їх використання, що дає змогу істотно збільшити ефективність та цінність отриманих послуг.

Сьогодні активно досліджуються питання, пов'язані зі штучним інтелектом, використанням цифрових платформ, електронною комерцією. Вплив цифровізації є безумовно величезним, адже використання цифрових технологій з кожним роком розширюється. Однак в контексті сучасних викликів, коли на території України ведеться повномасштабна війна, важливим та необхідним є використання цифрових технологій для відновлення економіки внаслідок війни, покращення добробуту населення.

Ключова роль цифрової трансформації полягає у модернізації органів адміністрування податків, зборів та платежів, яка сприятиме економічному зростанню країни та світовому економічному розвитку. Дослідники зазначають, що прозоре та ефективне оподаткування в епоху цифрової економіки та перетворення податкових адміністрацій на цифрові є новою стратегією розвитку податкових державних органів країни [4; 5].

Основна мета цифровізації полягає у досягненні цифрової трансформації існуючих та створенні нових галузей економіки, а також трансформації сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні. Такий приріст є можливим лише тоді, коли ідеї, дії, ініціативи та програми, які стосуються цифровізації, будуть інтегровані, зокрема, в національні, регіональні, галузеві стратегії і програми розвитку. Цифровізація формує нові механізми, методи державного управління, розширює доступ до всіх видів діяльності та секторів економіки, покращує якість державних послуг. Важливо, що цифровізація є одним з головних завдань для забезпечення фінансової і фіскальної стабільності відновлення як податкової, так і фінансової системи в цілому. Разом із тим, будь-яка система, в тому числі й податкова, повинна будуватися на певних принципах, які слугують основою або фундаментом такої системи. Тож, безумовно, важливим питанням постає дослідження принципів трансформації податкової системи.

Відмітимо, що розглядаючи принципи права, необхідно підкреслити, що саме поняття принципів права є одним з найчастіше вживаних понять загальної теорії права та галузевих правових наук та одним з найбільш обговорюваних. Принципи права постійно привертають до себе увагу вчених, адже їх мінливість вимагає дослідження і, зрозуміло, доопрацювання.

Жодне монографічне дослідження практично не обходиться без уваги дослідників питання про принципи права. М. Козюбра проблему принципів права відносить до найбільш складних, суперечливих і світоглядно-методологічно неосмислених у вітчизняному, як і пострадянському загалом, загальнотеоретичному правознавстві [6].

Під принципами права А.М. Колодій розглядає ідеї його буття, які виражають найважливіші закономірності і підвалини даного типу держави і права, є однопорядковими із сутністю права і утворюють його основні риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю і загальнозначущістю, відповідають об'єктивній необхідності побудови і зміцнення певного суспільного ладу [7, с. 695].

С.П. Погребняк розглядає принципи права як найбільш загальні й стабільні вимоги, які сприяють утвердженню та захисту суспільних цінностей, визначають характер права і напрями його подальшого розвитку [8, с. 415]. Попри якість вихідного положення, ідеї, методологічно важливою ознакою принципів права, яка обумовлює їх природу, є нормативність. Так, С.П. Погребняк наголошує, що терміном «ідея» розкривається генетична складова принципу, його інтелектуально-духовна природа, здатність творити змістовний каркас, який стає основою права. У свою чергу, термін «вимога» вказує на таку особливість принципів, як імперативність, категоричність, обов'язковість, і є свідченням того, що певне положення – це не лише елемент правосвідомості, але й частина права [9, с. 25].

У науковій і навчальній літературі принципи характеризують як найбільш загальні вимоги, що ставляться до суспільних відносин та їх учасників, а також як вихідні керівні засади, відправні установлення, що виражають сутність права і впливають з ідей справедливості та свободи, визначають загальну спрямованість і найістотніші риси чинної правової системи [10, с. 197.]; як основоположні засади правового регулювання суспільних відносин [11, с. 253]; як керівні засади (ідеї), які визначають зміст і спрямованість правового регулювання суспільних відносин [12, с. 128].

Розглядаючи концепт права як прояв креативності юриспруденції, вчені зауважують, що право завжди містить у собі стандарти, принципи, ідеї або інші складові, які не залежать від зовнішніх чинників. Зміст права залежить не лише від соціальних чи нормативних фактів, які у відомому сенсі є зовнішніми щодо правової системи, але й від тих ідей, існування яких у самому праві робить його соціальною системою, змістовно відмінною від інших соціальних систем [13, с. 53].

Саме принципи відображають у праві те основне, що має бути орієнтовано та спрямовано на його розвиток. Зосереджуючи в собі світовий досвід розвитку права, принципи права виступають орієнтиром будь-якої правової системи, підґрунтям будь-якої юридичної конструкції. Орієнтація на загальні принципи права допомагає сформуванню та розвитку юридичних правил. Таким чином, вчені підкреслюють, що принципи права є певними орієнтирами у формуванні права, вони є його квінтесенцією. Виникнення чи припинення їх існування завжди обумовлено потребами та закономірностями суспільного розвитку на певному етапі.

У теорії фінансового права теж не існує єдиної концепції принципів податкового права. І тут різноманітність думок вчених-юристів щодо поняття принципів податкового права є закономірним явищем, адже коріння його сягає в теорію права. Справді, засади податкового права викликають живий інтерес серед представників юридичної науки. Відсутність єдиної позиції на визначення поняття та сутності, а також видів системи принципів податкового права та їх роль у оподаткуванні деформує теорію податкового права та призводить до виникнення негативних практичних ситуацій. Зазвичай, будь-який спір у сфері оподаткування пов'язаний з порушенням того чи іншого принципу податкового права, тому чіткість та ясність визначення принципів податкового права має як теоретичну, так і практичну спрямованість.

Як зазначено вище, формування цифрової економіки є процесом глобальних змін у всіх сферах діяльності, викликаючи необхідність побудови і ефективної податкової системи. Поява в економіці держав новітніх фінансових інструментів, заснованих на цифрових технологіях, вимагає вирішення цілої низки проблем в оподаткуванні. При цьому в оперативному вирішенні питань оподаткування зацікавлена як держава, так й платники податків.

Бурхливий розвиток та трансформація суспільних відносин, що відбуваються у сфері оподаткування активізують нормотворчі процеси такої сфери. Тому дуже важливими є знання та пристосування податкових принципів до філософії податкової системи, що розуміється як сукупність стягуваних у певній державі та у певний час податків [14; 15, с. 36].

Однак, навіть дослідження принципів податкової системи свідчить про відсутність єдиного підходу до розуміння таких принципів і їх єдиної класифікації [16, с. 119–124]. Варто зазначити, що важливою є проблематика суміжних, проте не тотожних категорій, як «принципи податкової системи», «принципи податкового права», «принципи оподаткування», «принципи податкового законодавства», які співвідносяться між собою як ціле і його складові, відображаючи різні сторони оподаткування [17].

Загальну систему принципів оподаткування сформулював Адам Сміт. Вона була розвинена його послідовниками і, як зазначив М.П. Кучерявенко, на сучасному етапі відображає особливості і тенденції податкової системи [18, с. 35] : 1) стабільність і передбачуваність – передбачає незмінність основних податкових платежів і правил стягнення податку протягом тривалого часу, а також логічність із економічної й правової сторони змін податкового законодавства. Досліджуючи принцип стабільності, Головань Т.Г. зазначає, що даний принцип порушується в Україні впродовж багатьох років, а це, в свою чергу, призводить до появи колізій в податковому законодавстві та створює додаткову потребу внесення змін [19, с. 396]; 2) гнучкість – передбачає оперативну зміну податкових платежів, способів їхнього обчислення, системи пільг і санкцій залежно від зміни ситуації; 3) рівновага – забезпечує орієнтацію держави на підтримку за допомогою податків структурної рівноваги; 4) рухливість – відображає реагування податкових платежів на зміни у галузі формування, переміщення оподаткованої бази або появи нових форм

податків; 5) чітка антиінфляційна спрямованість через податкові вилучення; 6) зручність як для платника при внесенні податкових платежів, так і для контролюючого суб'єкта по вилученню податку й держави при використанні податкових важелів; 7) рівність – забезпечує обов'язок платників при рівних оцінних умовах і розмірах доходів. Обов'язки безпосередньо пов'язані з правами і свободами людини [20, с. 271]. Удосконаленню інституційних механізмів забезпечення виконання конституційних обов'язків в Україні та Європейському Союзі, особливостей забезпечення реалізації податкового обов'язку у країнах Європейського Союзу присвячене дослідження С.М. Греци. Вченою зроблено висновок, що в Україні, Польщі, Італії забезпечення виконання обов'язку зі сплати податків здійснюється за рахунок коштів, майна платника податків, в Угорщині – доходів та майна, в Іспанії – економічних можливостей. В Конституції Іспанії фокусується увага на тому, що податкова система має бути справедливою, і саме в Конституції зазначено такі принципи, на яких справедлива податкова система має бути заснована: 1) принцип рівності; 2) принцип прогресивного оподаткування. В Конституціях України, Польщі, Угорщини, Італії про принципи податкової системи не йдеться. Вони закріплюються в національному законодавстві цих держав, яке розвиває положення Конституції [21, с. 176–177]; 8) стимулювання, тобто формування економічних і правових інтересів у здійсненні певної діяльності й одержанні більш високих доходів; 9) економічність – співвіднесення витрат по збору податку (утримання апарату, розробка документації й т. д.) і доходи від збору податкових надходжень; 10) рівномірність охоплення – передбачає раціональне виділення як об'єкт обкладання різних елементів вартості або видів діяльності, а не зосередження податкового тягаря винятково на одній якій-небудь їхній частині.

У своїх дослідженнях вчені первинним розглядають принципи оподаткування, до яких відносять: фундаментальні принципи – справедливості, зручності, визначеності та економічності оподаткування; а також принципи, в яких превалює правовий зміст (їх можна визначити як спеціально-правові принципи) – принцип недискримінації; принцип-презумпцію правомірності рішень платника податків; принцип невідворотності настання юридичної відповідальності за порушення, допущені у сфері оподаткування; принцип стабільності. Розглядаючи принципи податкового права як інтегративну категорію, що включає в себе як принципи оподаткування, так і принципи податкового законодавства, автори звертають увагу на нерозривність зв'язків між ними, аргументуючи це тим, що принципи оподаткування, сформувавши змістовні вимоги, які встановлювалися до сфери оподаткування в подальшому, за допомогою нормотворчої діяльності отримували свій формальний вираз як уже принципи податкового законодавства. Такої ж точки зору дотримується і Р.Г. Браславський у дисертаційному дослідженні «Принципи податкового права» [22, с. 3].

Саме принципи податкового законодавства є вихідними положеннями, які отримали своє закріплення в межах законодавчих актів, тоді як принципи оподаткування не мають прив'язки до форми їхнього зовнішнього виразу.

М.П. Кучерявенко відмічає, що принципи податкового права – це основні механізми, що формують конструкцію; принципи податкової системи відображають співвідношення, взаємозв'язок її елементів; принципи податкового законодавства є базисом під час формування останнього. Тобто принципи податкового права формують його першооснову, закріплюючись в конкретних нормах податкового закону (норми-принципи) або виведені із системи норм податкового законодавства (норми-ідеї).

Принципи податкового права можна поділити на загально-правові, тобто на принципи, які являють собою концентрований вираз не тільки найважливіших сутнісних рис та цінностей, властивих країні, а й закріпленням тих вищих засад і цінностей, що утворюють його загальнолюдський вимір, які в контексті податкового права ґрунтується на справедливості оподаткування та спеціальні, які притаманні винятково податковому праву, серед яких: економічність оподаткування, фіскальна достатність. Принципи податкового права спрямовані на забезпечення єдності, системності, ієрархічності податкового права. Розглядаючи принципи податкової системи, М.П. Кучерявенко зазначає, що сутність податкової системи реалізується в основних принципах:

1) цілісність, що передбачає використання цільної взаємодоповнюючої один одного системи податкових важелів, що однаково охоплюють рівнонапруженим тиском об'єкти оподаткування;

2) єдина мета - формування бюджетів у розмірах, які забезпечують можливість задоволення основних державних потреб;

3) межа податкового тиску означає встановлення раціонального податкового тиску на платника, при якому зберігалися стимули для провадження діяльності останнього;

4) раціональне поєднання прямих та непрямих податків передбачає як поєднання механізму прямого та непрямих оподаткування, так і впорядкування внутрішньої структури прямих та непрямих податків;

5) поділ податків за рівнями компетентності органів державної влади означає закріплення за конкретними органами повноважень у сфері встановлення, зміни чи скасування податків.

М.П. Кучерявенко відмітив, що принципи побудови податкової системи передбачають: 1) принцип рівного податкового тягаря; 2) принцип стабільності; 3) принцип рівності; 4) принцип цілісності; 5) принцип єдиної мети; 6) принцип межі податкового тиску; 7) принцип раціонального об'єднання прямих і непрямих податків; 8) принцип розподілу податків за рівнем компетенції органів державної влади. [23, с. 104–107].

Однак, разом із розвитком суспільства еволюціонуються і принципи, які сьогодні удосконалюються у зв'язку з поглибленням процесів цифровізації в усіх сферах економіки.

Цифровізація у сфері оподаткування є важливою складовою розвитку цифрової економіки. У сфері оподаткування послуги та сервіси, які були лише в проєктах, сьогодні вже є реальністю. Здійснюються заходи для задоволення потреб платників у зручності, простоті та комфортності всіх процедур з оподаткування. Адже цифровізація, зокрема, допомагає нівелювати людський фактор у механізмах адміністрування податків.

Пошук шляхів для стимулювання розвитку ІТ-індустрії в Україні є помітним напрямком діяльності держави. Важливим кроком стало прийняття Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [24], яким було визначено організаційні, правові та фінансові засади функціонування правового режиму Дія Сіті, що запроваджується з метою стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні шляхом створення сприятливих умов для ведення інноваційного бізнесу, розбудови цифрової інфраструктури, залучення інвестицій, а також талановитих спеціалістів. Під час третього Diiа Summit у Києві було оголошено про запуск запровадження «Дія.City», в реалізації проекту якого взяла активну участь Державна податкова служба [25].

«Дія.City» є унікальним правовим та податковим простором для ІТ-компаній. Він поширюється на всю територію України та створює для технологічного бізнесу особливі умови, що враховують специфіку внутрішнього ринку та конкуренцію з іншими країнами.

Складові «Дія.City»: сприятлива податкова система; гнучкі форми співпраці з ІТ-спеціалістами – гіг-контракти, що поєднують переваги фрилансу та соціальні гарантії; гарантії захисту інтелектуальної власності; елементи англійського права, що спрощують доступ до інвестицій; гарантії захисту особи та власності від неправомірного втручання силовиків.

Концепцією сформульовані основні принципи цифровізації України, дотримання яких є визначальним для створення, реалізації та користування перевагами, що надають цифрові технології. Серед таких принципів виділені: принцип 1. Цифровізація повинна забезпечувати кожному громадянину рівний доступ до послуг, інформації та знань, що надаються на основі інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій; принцип 2. Цифровізація повинна бути спрямована на створення переваг у різноманітних сферах повсякденного життя; принцип 3. Цифровізація здійснюється через механізм економічного зростання шляхом підвищення ефективності, продуктивності та конкурентоздатності від використання цифрових технологій; принцип 4. Цифровізація повинна сприяти розвитку інформаційного суспільства та засобів масової інформації; принцип 5. Цифровізація повинна орієнтуватися на міжнародне, європейське та регіональне співробітництво з метою інтеграції України до ЄС, виходу на європейський і світовий ринок; принцип 6. Стандартизація є основою цифровізації, одним з головних чинників її успішної реалізації; принцип 7. Цифровізація повинна супроводжуватися підвищенням рівня довіри і безпеки; принцип 8. Цифровізація як об'єкт фокусного та комплексного державного управління.

Аналізуючи норми Закону «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», відмітимо, що Дія Сіті становить собою окремий правовий режим, який стосується не лише питань оподаткування відповідних резидентів, а й регламентує інші аспекти їх правового статусу або ж особливостей функціонування. У 2023 році резиденти Дія Сіті вперше повинні подавати звіт до контролюючих органів.

Так, згідно Закону України № 1946 від 14.12.2021, 2022 календарний рік є першим звітним періодом для спеціального режиму оподаткування Резидентів Дія Сіті. 12.01.2023 Верховна Рада України прийняла закон,

який передбачає можливість сплачувати податки та комунальні послуги електронними грошима (законопроект № 4366). Закон допоможе легалізувати електронні гроші та надасть можливість сплачувати ними податки та комунальні послуги.

Висновки. Україна взяла участь у статусі кандидата на членство у Європейському Союзі та долучилася до Програми «Цифрова Європа» до 2027 року. Вивчаючи та аналізуючи принципи цифровізації, визначені у законодавстві та узагальнюючи сформульовані в наукових працях принципи податкової системи, зазначимо, що в процесі податкової реформи необхідно враховувати всі аспекти, пов'язані з цифровізацією, яка повинна сприяти підвищенню рівня добровільного виконання обов'язків платників податків, прагнучи до спрощення та справедливості, простоти та економічності, стабільності та визначеності, зменшення бюрократії та більшої прозорості у боротьбі з корупцією. Сутність цифровізації податкової системи полягає у формуванні сучасних цифрових інформаційних платформ в умовах інтернет-простору та електронних сервісів для платників податків.

Основними напрямками мають стати полегшення процедур для тих, хто дотримується норм законодавства та тих, хто веде активну боротьбу з корупцією. Ці напрямки, доповнюючи один одного повинні служити сьогодишньому прийняттю податкової системи, ключовим компонентом якої має стати її спрощення.

Будь-яка податкова реформа має включати всі аспекти, пов'язані з новими технологіями, які є важливими для цифровізації, а також законодавчо встановлювати їх вплив на права та гарантії платників податків. Важливим завданням країни є підготовка законодавства до виконання організаційних процедур для приєднання України до Єдиного цифрового ринку ЄС та пришвидшення відновлення зруйнованих війною об'єктів і будівництва нових об'єктів, пов'язаних з післявоєнною перебудовою економіки України.

Література

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
2. The regions in the digital single market: ICT and digital opportunities for European regions. – Euroopan Parliament. Режим доступу: https://www.europarl.europa.eu/thinktank/fi/document.html?reference=EPRS_BRI%282018%29620226
3. Колісник А.С. Оподаткування в умовах цифровізації економіки: до питання правового регулювання. Актуальні проблеми господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0. 21 травня 2021 року. – Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. С. 68–75. <https://openarchive.nure.ua/items/69ba4d31-51ac-4c02-aaa6-ed8d7983cb04>
4. Мединська Т.В., Ногінова Н.М. Цифровізація органів податкового адміністрування в контексті сучасних викликів і загроз. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, березень 2022. № 24(52). С. 90–96.
5. Пантелеева Н. Цифрова трансформація податкового адміністрування. *Traektoriv Nauki = Path of Science*. 2022. Vol. 8. № 1. С. 3035–3051.
6. Козюбра М. Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. *Право України*. 2017. № 11. С. 142–144.

7. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. Х. : Право, 2008. Т. 1 : Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України / за заг. ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. 728 с.
8. Правова доктрина України: у 5 т. Х. : Право, 2015. Т. 1 : Загальнотеоретична та історична юриспруденція / В.Я. Тацій, О.Д. Святоцький, С.І. Максимов та ін. ; за заг. ред. О.В. Петришина. 976 с.
9. Погребняк С. Основположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія. Харків : Право, 2008. 240 с.
10. Загальна теорія держави і права / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПРН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПРН України О.В. Петришина. Харків : Право, 2010. 584 с.
11. Крестовська Н.М., Матвеева Л.Г. Теорія держави і права. Підручник. / Н.М. Крестовська, Л.Г. Матвеева. – Київ : Юрінком Інтер, 2015. 584 с.
12. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 5: П-С. 2003. 736 с.
13. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / [Ю. М. Оборотов, В.В. Завальнюк, В.В. Дудченко та ін.] ; за ред. Ю.М. Оборотова. Одеса : Фенікс, 2015. 488 с.
14. Kosikowski C., Ruśkowski E. (red. n.). *Finanse publiczne i prawo finansowe* // Dom Wydawniczy ABC. Warszawa, 2003. S. 470. https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/5854/1/JM_Salachna_recenzja_L_Etel_C_Kosikowski_E_Ruskowski_Kontrola_tworzenia_i_stosowania_prawa_podatkowego_pod_rzadami_Konstytucji_RP.pdf
15. Etel L. *System podatkowy (Zarys wykładu)* // Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Siedlcach. Siedlce, 2002. 247 s.
16. Пархоменко-Цироцианц С. Принципи податкової системи: поняття і практична реалізація. *Юридичний вісник*. 2015. № 4. С. 119–124.
17. Барін О. Р. Принципи організації і функціонування податкової системи України. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 101–103.
18. Кучерявенко М.П. Податкове право України : підручник. Х. : Право, 2012. 528 с.
19. Головань Т.Г. Принцип стабільності податкового законодавства України: окремі питання. *Актуальні проблеми приватного та публічного права* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 93-річчю з дня народження члена кореспондента НАПРН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. (21 травня 2022 року). Харків, 2022. 460 с.
20. Федоренко В.Л. Конституційне право України: підруч. К. : Видавництво Ліра-К, 2016. 616 с.
21. Греца С.М. Правове забезпечення виконання конституційних обов'язків у країнах ЄС : Монографія. Ужгород: РІК-У, 2021. 428 с.
22. Браславський Р.Г. Принципи податкового права : дис. ... докт. юрид. наук / Браславський Р.Г. Запоріжжя, 2019. 453 с.
23. Кучерявенко Н.П. *Налоговое право: учебник*. Харків, Легас, 2001. 584 с.
24. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. Закон України від 15 липня 2021 року № 1667-ІХ. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>
25. ДПС: Цифровізація у сфері оподаткування є важливою складовою розвитку цифрової економіки. <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/568593.html>

Анотація

Латковський П. П. Сучасний погляд на принципи цифрової трансформації податкової системи. – Стаття.

Сучасний етап світового економічного та соціального розвитку характеризується динамічним розвитком цифрової економіки, яка полягає у створенні ринкових стимулів щодо використання цифрових технологій, пошуком та переходом на нову модель економіко-правового розвитку. Особливої актуальності набуває розуміння світових тенденцій розвитку цифрової економіки та виявлення перспективних напрямків цифрової трансформації

фінансової системи, включаючи податкову систему. Після повномасштабного вторгнення перед податковим законодавством постало багато викликів, адже податкове законодавство України є одним із самих складних в системі законодавства України.

Метою дослідження є сучасний погляд на принципи цифрової трансформації податкової системи та дослідження оподаткування в епоху цифрової економіки.

Зазначено, що курс до цифрової економіки пролягає через використання та споживання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій. Однак, оцінюючи масштаби цифрової економіки, відмічено, що потрібні ґрунтовні дослідження даного питання, адже, по-перше, немає загальноприйнятого визначення цифрової економіки, по-друге, не вистає достовірних статистичних даних про її ключові компоненти та аспекти, враховуючи стрімкий її розвиток.

Наголошено, що цифровізація є одним з головних завдань для забезпечення фінансової і фінансової стабільності відновлення як податкової, так і фінансової системи в цілому. Разом із тим, будь-яка система, в тому числі й податкова, повинна будуватися на певних принципах, які слугують основою або фундаментом такої системи. Формування цифрової економіки є процесом глобальних змін у всіх сферах діяльності, викликаючи необхідність побудови і ефективної податкової системи.

Резюмовано, що вивчаючи та аналізуючи принципи цифровізації, визначені у законодавстві та узагальнюючи сформульовані в наукових працях принципи податкової системи, необхідно в процесі податкової реформи враховувати всі аспекти, пов'язані з цифровізацією, яка повинна сприяти підвищенню рівня добровільного виконання обов'язків платників податків, прагнучи до спрощення та справедливості, простоти та економічності, стабільності та визначеності, зменшення бюрократії та більшої прозорості у боротьбі з корупцією. Сутність цифровізації податкової системи полягає у формуванні сучасних цифрових інформаційних платформ в умовах інтернет-простору та електронних сервісів для платників податків.

Основними напрямками мають стати полегшення процедур для тих, хто дотримується норм законодавства та тих, хто веде активну боротьбу з корупцією. Ці напрямки, доповнюючи один одного повинні служити сьгоднішньому прийняттю податкової системи, ключовим компонентом якої має стати її спрощення. Будь-яка податкова реформа має включати всі аспекти, пов'язані з новими технологіями, які є важливими для цифровізації, а також законодавчо встановлювати їх вплив на права та гарантії платників податків.

Ключові слова: цифровізація, цифрова економіка, податкова система, принципи цифровізації, принципи податкової системи, принципи податкового права, принципи оподаткування, податкова реформа.

Summary

Latkovsky P. P. Modern view of the principles of digital transformation of the tax system. – Article.

The current stage of global economic and social development is characterised by the dynamic development of the digital economy, which consists of the creation of market incentives for the use of digital technologies and the search for and transition to a new economic and legal development model. The understanding of global trends in the development of the digital economy and the identification of promising directions for the digital transformation of the financial system, including the tax system, is of particular relevance. After the full-scale invasion, the tax legislation faced many challenges because the tax legislation of Ukraine is one of the most complex in the Ukrainian legislation system.

The purpose of the study is a modern look at the principles of digital transformation of the tax system and the analysis of taxation in the era of the digital economy.

It is noted that the course towards the digital economy is progressing through the use and consumption of information, communication and digital technologies. However, assessing the scope of the digital economy, it was noted that thorough research is needed on this issue because, firstly, there is no universally accepted definition of the digital economy. Secondly, given its rapid development, there needs to be more reliable statistical data on its essential components and aspects.

It was emphasised that digitisation is one of the main tasks for ensuring the financial and fiscal stability of the restoration of the tax and financial systems as a whole. However, any

system, including the tax system, must be built on certain principles that serve as the basis or foundation of such a system. The formation of the digital economy is a process of global changes in all spheres of activity, making it necessary to build an effective tax system.

It is summarised that by studying and analysing the principles of digitalisation defined in the legislation and generalising the principles of the tax system formulated in scientific works, it is necessary to take into account all aspects related to digitalisation in the process of tax reform, which should contribute to increasing the level of voluntary fulfilment of the duties of taxpayers, striving for simplification and fairness, simplicity and economy, stability and certainty, reduction of bureaucracy and greater transparency in the fight against corruption. The essence of the digitalisation of the tax system is the formation of modern digital information platforms in the Internet space and electronic services for taxpayers.

The main direction should be easing procedures for those who follow the rules of the law and those who actively fight against corruption. These directions, complementing each other, should serve today's adoption of the tax system, the critical component of which should be its simplification. Any tax reform should include all aspects related to new technologies that are important for digitalisation, as well as legislate their impact on the rights and guarantees of taxpayers.

Key words: digitalization, digital economy, tax system, principles of digitalization, principles of the tax system, principles of tax law, principles of taxation, tax reform.